

Overordnede læringsmål for MiR (vedtatt av PMR 13. juni 2023)

Kunnskaper

Kandidaten skal ha:

- Avansert kunnskap om juridisk metode, herunder internasjonale aspekter
- Inngående kunnskap om retten på de fagområder som omfattes av studiet
- God kunnskap om sammenhengen mellom internasjonal og nasjonal rett
- God kunnskap om de verdiene som ligger til grunn for retten
- God kunnskap om vekselvirkningen mellom rett og samfunn
- God kunnskap om retten i et historisk perspektiv
- God kunnskap om etiske utfordringer og juristers rolle i samfunnet
- Spesialisert kunnskap innen fagområder som dekkes av masteroppgaven

Ferdigheter

Kandidaten skal kunne anvende juridisk metode til å analysere, drøfte og ta standpunkt til rettslige problemstillinger på en kritisk, selvstendig og etisk måte. Dette innebærer å kunne:

- Identifisere rettslige problemstillinger i et saksforhold
- Drøfte og løse konkrete rettsspørsmål, både selvstendig og i samarbeid med andre, også på ukjente rettsområder
- Argumentere skriftlig og muntlig for et rettslig standpunkt på en tydelig og presis måte
- Utrede rettsreglene innen ulike rettsområder
- Bidra til å utforme lovforslag, avtaler, vedtekter og andre juridiske dokumenter
- Foreta rettspolitiske vurderinger av rettsreglene
- Skrive akademiske tekster av ulik lengde med god bruk av vitenskapelig metode og i tråd med forskningsetiske normer

Generell kompetanse

Kandidaten skal kunne bruke de juridiske kunnskapene og ferdighetene på selvstendig vis til å:

- Løse nye problemer og bidra til nytenking i en rettslig sammenheng
- Forstå og vurdere sammenhenger mellom jussen og samfunnet, herunder rettens plass i styring av en bærekraftig samfunnsutvikling, teknologiens betydning for retten og jussens betydning for mangfold, likestilling og inkludering
- Reflektere over jussens forhold til andre fag
- Identifisere etiske og yrkesetiske problemstillinger relatert til jussen og håndtere disse på en forsvarlig måte
- Samarbeide med jurister og tverrfaglig med andre profesjoner om rettslige problemstillinger

Kommentert [KSS1]: Foreslått at dette kommer inn fom 3. studieår i dette dokumentet

- Formidle juridiske resonnementer til jurister, andre profesjoner og allmennheten
- Fremme rett og rettferdighet

Første studieår

JUS1111 – Privatrett 1

Forslag til reviderte læringsmål på emnenivå

Hva lærer du?

Kunnskaper:

Kandidaten skal ha:

- Kunnskap om rettssystemets oppbygging og regler og sammenhenger innen fagområdene avtale- og kjøpsrett og erstatningsrett.
- Kunnskap om betydningen av de internasjonale aspektene ved kjøps- og avtaleretten og erstatningsretten
- Grunnleggende forståelse av juridisk metode

For avtalerett:

Kandidaten skal ha:

- God kunnskap om lovfestede og ulovfestede regler og prinsipper om avtaleinngåelse, herunder ulike kommersielle avtaleslutningsmekanismer
- God kunnskap om regler og prinsipper om tolkning og utfylling av avtaler.
- Kjennskap til reglene om inngåelse av avtaler ved anbudskonkurranser.

For kjøpsrett:

Kandidaten skal ha:

- God kunnskap om innholdet av selgerens plikter (tingens egenskaper m.m., når og hvor tingen skal leveres)
- God kunnskap om innholdet av kjøperens plikter (hva som skal betales, når det skal betales)
- God kunnskap om kjøperens krav som følge av avtalebrudd fra selgers side i form av forsinkelse
- God kunnskap om kjøperens krav som følge av avtalebrudd fra selgers side i form av mangler ved salgsgjenstanden
- God kunnskap om selgerens krav som følge av avtalebrudd fra kjøperens side
- Kjennskap til prinsippene for erstatningsutmåling ved avtalebrudd, reglene om ventet (antesipert) mislighold og de viktigste reglene om lovvalg i internasjonale kjøpsforhold.
- Kjennskap til reguleringen av stansingsrett, rettsmangler (vanhjemmel) og direktekrav i kjøpsloven og forbrukerkjøpsloven faller utenfor læringsmålene.

For erstatningsrett:

Kandidaten skal ha:

- God kunnskap om betingelsene for ansvar, dvs. erstatningsrettslig relevant skade, ansvarsgrunnlag, adekvat årsakssammenheng
- God kunnskap om bilansvaret som ordning med objektivt ansvar og tvungen forsikring
- God kunnskap om skadelidtes forhold, lempning, flere skadevoldere og regress
- God kunnskap om reglene om tapsutmåling, herunder forholdet mellom erstatning, forsikring og trygd
- Kunnskap om erstatningsrettens nasjonale kilder
- Kunnskap om EMK og EØS rettslige kilder av betydning for erstatningsretten

Ferdigheter:

Kandidaten skal Etter endt emne skal studenten kunne anvende juridisk metode til å analysere, drøfte og ta standpunkt til rettslige problemstillinger innenfor avtaleretten, kjøpsretten og erstatningsretten. Dette innebærer å kunne

- ~~Anvende juridisk metode til å analysere, drøfte og ta standpunkt til rettslige problemstillinger.~~
- Identifisere rettslige problemstillinger i et saksforhold
- Finne frem til, analysere og sammenstille rettskilder med sikte på å fastlegge gjeldende rett av relevans for problemstillingen
- ~~Drøfte og løse konkrete rettsspørsmål innenfor rettsområdene kjøps- og avtalerett og erstatningsrett~~
- Utarbeide skriftlige analyser av reglene innen rettsområdene kjøps- og avtalerett og erstatningsrett

Generell kompetanse:

Kandidaten skal kunne bruke de juridiske kunnskapene og ferdighetene på selvstendig vis til å:

- Kunne formidle rettslig argumentasjon på en ryddig måte med riktig anvendelse av juridisk metode

JUS1211 – Privatrett II

Forslag til reviderte læringsmål på emnenivå

Hva lærer du?

Kunnskaper:

Kandidaten skal ha:

- Kunnskap om rettssystemets oppbygging og regler og sammenhenger innen fagområdene juridisk metodelære, fast eiendoms rettsforhold og familie- og arverett.

Kommentert [KSS2]: Kommentar fra Harald Irens-Jensen:
Fremgår av forrige setning

- Kunnskap om de internasjonale aspektene av fast eiendoms rettsforhold og familie- og arverett
- Forståelse for hvordan juridisk argumentasjon varierer mellom fagområdene i emnet

For juridisk metodelære:

Kandidaten skal ha:

- Kunnskap om sentrale rettslige grunnbegreper, som begrepene om rett, rettsregel, rettskilde, rettighet, rettsanvendelse, subsumsjon, skjønn, plikt (påbud, forbud), kompetanse.
- Kunnskap om hovedtrekk i det norske rettskildesystemet, herunder internasjonale rettskilder og deres betydning i norsk rett.
- Kunnskap om hovedprinsipper for tolkning av lov, herunder om skillet mellom presiserende, utvidende og innskrenkende lovtolkning, antitese og analogi.
- Kunnskap om hovedprinsipper for slutning fra andre sentrale rettskilder.
- Kunnskap om hovedprinsipper for samordning av slutningsresultater fra forskjellige rettskilder.
- Kunnskap om skillet mellom lovfestet og ulovfestet rett.
- Kunnskap om forholdet mellom generelle rettsregler og individuelle normer, f.eks. slike som er gitt ved avtale.
- Kunnskap om skillet mellom generelle (teoretiske) og konkrete (praktiske) drøftelser av rettslige spørsmål.
- Kunnskap om klart språk, avsnittsstruktur og aktiv skriveform.
- Kunnskap om det tradisjonelle skillet mellom en drøftelse av gjeldende rett (de lege lata) og en drøftelse av hvordan retten bør være (de lege ferenda).
- Kunnskap om forskjellige teknikker for å bygge opp og strukturere løsningen av konkrete rettsproblemer (subsumsjon).

For familierett:

Kandidaten skal ha god kunnskap om:

- God kunnskap om formuesforholdet under ekteskapet, herunder reglene om ektefellers råderett, gjeldsansvar og gaveoverføringer.
- God kunnskap om fastlegging av eierforhold i ekteskap og samboerforhold.
- God kunnskap om avtaler mellom ektefeller, herunder adgangen til å avtale alternative formuesordninger til ekteskapslovens normalordning, samt lemping av avtaler.
- God kunnskap om oppgjørsreglene ved ekteskapets opphør, både når partene har felleseie og ved særseie.
- God kunnskap om formuesforholdet mellom samboere, og det økonomiske oppgjøret ved samboerforholdets opphør.
- Kunnskap om vilkårene for ekteskapets inngåelse og oppløsning samt reglene om ektefellers underholdsplikt.
- Kunnskap om de familierettslige reglenes virkning i samfunnet med særlig vekt på et kjønnsperspektiv.

- Kunnskap om hovedreglene om foreldreansvar, hvor barnet skal bo fast og samværsrett.

For arverett:

Kandidaten skal ha:

- God kunnskap om arverett etter loven.
- God kunnskap om livsarvingers plikt del.
- God kunnskap om reglene om testamenters opprettelse, tolking, tilbakekall og bortfall.
- God kunnskap om fordelingen av boets eiendeler.
- God kunnskap om uskifte for ektefeller og samboere.
- God kunnskap om grensen mellom livs- og dødsdisposisjoner.
- Kunnskap om sammensatt skifte.
- Kunnskap om hovedtrekkene i bobehandlingen.
- Kunnskap om hovedlinjer i lovvalgsreglene (internasjonal privatrett).

For fast eiendoms rettsforhold:

Kandidaten skal ha god kunnskap om:

- God kunnskap om hva det innebærer å være eier i forhold til andre med privatrettslige interesser knyttet til eiendommen, utenforstående tredjemenn og offentligrettslige interesser.
- God kunnskap om registrering av eiendom og fast eiendom som rettighetsobjekt – herunder fast eiendoms inndeling og utstrekning.
- God kunnskap om hevd og beslektede rettsinstitutter – først og fremst slik temaet er regulert i hevdslova.
- God kunnskap om naborett – først og fremst slik temaet er regulert i grannelova.
- God kunnskap om servitutter – først og fremst slik temaet er regulert i servituttlova.
- God kunnskap om sameie – først og fremst slik temaet er regulert i sameigelova.
- God kunnskap om grunntrekkene for registrering av eiendomsrett og begrensede rettigheter i fast eiendom.
- God kunnskap om rettighetenes konstitusjonelle vern etter Grunnloven og semi-konstitusjonelle vern etter menneskerettsloven.
- God kunnskap om forholdet mellom ekspropriasjon og offentligrettslige rådighetsbegrensninger.
- God kunnskap om grunntrekkene for område- og artsvern – herunder om erstatning for rådighetsreguleringer og forholdet til jakt- og beiterett.
- Kunnskap om hovedtrekkene i den offentligrettslig regulering av fast eiendoms utnyttelse.
- Kunnskap om ulike former for total bruksrett, særlig tomtefeste.
- Kunnskap om allemannsrett.

- Kunnskap om allmenningsrett.

Ferdigheter:

Kandidaten ~~Studenten~~ skal kunne anvende juridisk metode til å analysere, drøfte og ta standpunkt til rettslige problemstillinger. Dette innebærer å kunne:

- Anvende juridisk metode til å analysere, drøfte og ta standpunkt til rettslige problemstillinger.
- Identifisere rettslige problemstillinger i et saksforhold
- Finne frem til, analysere og sammenstille rettskilder med sikte på å fastlegge gjeldende rett
- Drøfte og løse konkrete rettsspørsmål innenfor fagområdene fast eiendoms rettsforhold og familie- og arverett
- Gjennomføre domsanalyser innenfor fagene på semesteret
- Utarbeide skriftlige analyser av reglene innenfor fagene på semesteret

Generell kompetanse:

Kandidaten skal kunne bruke de juridiske kunnskapene og ferdighetene på selvstendig vis til å:

- Formidle rettslige resonnementer på en ryddig måte med riktig anvendelse av juridisk metode
- Forklare hvordan juridisk argumentasjon varierer mellom ulike fagområder

Andre studieår

JUS2111 – Statsforfatningsrett, folkerett og menneskerettigheter (20 sp)

Eksisterende LUB

Kunnskaper

Etter endt emne skal studenten ha god forståelse av de grunnleggende sidene av statsforvaltningsrett, folkerett og internasjonale menneskerettigheter og sammenhengen mellom disse.

Ferdigheter

Et hovedformål med JUS2111 er at studenten etter endt emne skal kunne bruke rettsreglene i fagene på faglig forsvarlig vis. Det innebærer å ha evne til å oppdage hva rettsspørsmål går ut på, stille spørsmål klart og tydelig, skille mellom spørsmål som ligner hverandre, men som er forskjellige, samt ha vurderingsevne og selvstendighet til:

- å drøfte løsningene på skisserte praktiske, konkrete problemer i samsvar med fagtradisjonen, og
- å drøfte faktiske og mulige rettsregler i samsvar med de faglige tradisjonene for betenkninger og korte essays.

Studenten skal kunne løse spørsmål på det enkelte rettsområde og spørsmål som oppstår når ulike regelverk skal samvirke.

Generell kompetanse

Etter endt emne skal studenten kunne føre muntlige og skriftlige juridiske resonneringer om konstitusjonelle spørsmål, derunder spørsmål som gjelder forholdet mellom Grunnloven og underordnede rettskilder, og om folkerett og internasjonale menneskerettigheter basert på anerkjent juridisk metode innenfor disse emnene. Studentene vil ha et godt utgangspunkt for å se rettsspørsmål fra et overordnet perspektiv og å håndtere spørsmål som oppstår når regelverk av ulik karakter møtes.

Forslag reviderte læringsmål på emnenivå

Kunnskaper

Kandidaten skal ha:

- God forståelse av de grunnleggende sidene av statsforfatningsrett, folkerett og internasjonale menneskerettigheter og sammenhengen mellom disse.
- God forståelse av særlige metodiske spørsmål knyttet til internasjonal rett

For statsforfatningsrett

Kandidaten skal ha god forståelse av:

- Konstitusjonen og endring av konstitusjonen
- Statsrettslig metode, tolkning av Grunnlovens tekst og forholdet til internasjonal rett
- Hovedreglene om statsmaktenes oppgaver og kompetanse
- Hovedreglene om kontroll med statsmaktene (parlamentarisme, opplysningsplikt, riksrett, domstolskontroll mv.)
- Hovedtrekk i samtlige rettigheter som følger av Grunnloven, begrensning av grunnlovsrettigheter og grunnlovsrettighetenes forhold til internasjonale menneskerettigheter
- Grunnleggende rettsstatsprinsipper
- De nærmere reglene om kravet til lov og dom på strafferettens område, til vern om ytringsfrihet, om eiendomsrett, mot tilbakevirkende lover og mot diskriminering
- Konstitusjonens grenser (konstitusjonell nødrett m.v.)
- Grunnprinsippene for folkerettens virkning i nasjonal rett.

Kandidaten skal ha kjennskap til:

- Hovedtrekkene i konstitusjonell historie etter 1814, herunder også bakgrunnen for grunnlovsreformen i 2014
- Hovedtrekkene i de ideologier og det idegrunnlag som statsmaktenes kompetanse og menneskerettighetene bygger på
- Kjennskap til noen komparative perspektiver på enten (1) statsform (monarki/republikk/ parlamentarisme), (2) domstolskontroll med lover eller (3) konstitusjonell endring

For folkerett

Studenten skal ha god forståelse av:

- Folkerettens karakter, med særlig vekt på likheter og forskjeller mellom nasjonal rett og folkeretten
- Folkerettens kilder og metode, herunder
  - Traktater:
    - Forhandling, inngåelse, gyldighet og endring
    - Tolkning, herunder ulike typer traktater og tolkningstradisjoner innenfor ulike rettsområder, slik som internasjonale menneskerettigheter
    - Konflikt mellom og harmonisering av traktater
    - Traktatbrudd
  - Folkerettslig sedvanerett
  - Generelle rettsprinsipper
- Folkerettens subjekter
- Stater, med særlig vekt på opprettelse og oppløsning av stater, statsterritoriet og havområdene, statsborgerne, suverenitet, forbudet mot bruk av makt, myndighetsutøvelse (jurisdiksjon) og immunitet

- Internasjonale (mellomstatlige) organisasjoner, med særlig vekt på FN - herunder om hva som skal anses som en internasjonal organisasjon, organenes struktur og kompetanse og om demokratisk og konstitusjonell kontroll
- Individenes stilling i folkeretten
- Internasjonale domstolars domsmyndighet og prosedyre, særlig Den internasjonale domstol (ICJ)
- Staters ansvar ved brudd på folkeretten

Kandidaten skal ha kjennskap til:

- Verdens handelsorganisasjon (WTO), Europarådet, NATO og de folkerettslige sidene ved EU, EFTA og EØS-organene
- Krigens folkerett

For internasjonale menneskerettigheter

Kandidaten skal ha god forståelse av:

- Begrepet menneskerettigheter, slik dette er uttrykt i sentrale internasjonale konvensjoner og utviklet gjennom rettspraksis og annen håndhevelse.
- Hvordan internasjonale menneskerettighetskonvensjoner er gjennomført på ulike nivåer i nasjonal rett, internasjonale menneskerettigheters forhold til grunnlovsfestede rettigheter, og hvordan konvensjonenes virkning i norsk rett påvirkes av den nasjonale gjennomføringsmåten.
- Særskilte rettskilde- og metodespørsmål ved tolking av traktatfestede menneskerettighetsnormer sammenholdt med alminnelig folkerettslig metode.
- Generelle trekk ved rettighetene i de konvensjonene som er inntatt i menneskerettsloven, herunder forskjellen på absolutte og relative rettigheter samt hvordan rettigheter kan begrenses.
- Innholdet i statens tredelte forpliktelse til å respektere, beskytte og sikre menneskerettigheter, herunder statens menneskerettslige plikter til å sikre individers rettigheter i den private sfære.

Studenten skal ha forståelse av:

- Vernet mot diskriminering og rett til likhet som en overgripende rettighet, og hvordan det internasjonale diskrimineringsvernet forholder seg til det nasjonale.
- Innholdet i utvalgte enkeltrettigheter: Retten til liv, torturforbudet, retten til personlig frihet og sikkerhet, retten til privat- og familieliv, religions- og livssynsfrihet, forsamlings- og foreningsfrihet, politiske rettigheter, retten til utdanning, retten til arbeid, retten til helse, barns rettigheter, urfolks rettigheter, og retten til effektive rettsmidler.
- Hvilke forpliktelser menneskerettighetskonvensjonene oppstiller for statene til å motvirke eller gjøre tilpasninger til klimaendringer.
- Hovedtrekkene i den institusjonelle strukturen for overvåking og kontroll med menneskerettighetene i FN-komiteene og i Den europeiske menneskerettsdomstol.

- [Hvordan ulike institusjoner i Norge bidrar til å oppfylle menneskerettslige forpliktelser til å sikre at rettigheter blir reelle.](#)

Ferdigheter

[Kandidaten skal kunne anvende juridisk metode til å analysere, drøfte og ta standpunkt til rettslige problemstillinger. Dette innebærer å kunne:](#)

- Kunne argumentere muntlig og skriftlig for et rettslig standpunkt
- Kunne identifisere, oppstille, drøfte og løse spørsmål innenfor fagene på semesteret og spørsmål som oppstår når ulike regelverk skal samvirke
- Kunne orientere seg i internasjonale kilder og oppdatere sine kunnskaper i fagene ut fra disse
- Kunne føre muntlige og skriftlige juridiske resonnerer om konstitusjonelle spørsmål, derunder forholdet mellom Grunnloven og underordnede rettskilder, og betydningen av folkerett og internasjonale menneskerettigheter basert på anerkjent juridisk metode.

Generell kompetanse

[Kandidaten skal kunne bruke de juridiske kunnskapene og ferdighetene på selvstendig vis til å:](#)

- Forstå, forklare og formidle metodiske utfordringer knyttet til forholdet mellom intern og internasjonal rett
- Forstå og vurdere sammenhenger mellom jussen og samfunnet, særlig forholdet mellom offentlige institusjoner, og mellom dem og borgerne.

JUS2211 – Forvaltningsrett og EØS-rett

Eksisterende LUB

Kunnskaper

Etter endt emne skal studenten ha god forståelse av de grunnleggende sidene ved forvaltningsrett, EØS-rett, velferdsrett og miljørett og av sammenhengen mellom disse.

Ferdigheter

Studenten skal etter endt emne kunne bruke rettsreglene i EØS- og offentligrettslige fag på faglig forsvarlig vis ved å føre muntlige og skriftlige juridiske resonnerer basert på anerkjent juridisk metode. Det innebærer å identifisere rettsspørsmål, stille spørsmål klart og tydelig, skille mellom spørsmål som ligner hverandre, men som er forskjellige, samt ha vurderingsevne og selvstendighet til å:

- drøfte praktiske rettslige problemstillinger i samsvar med fagtradisjonen,
- vurdere om rettsreglene er hensiktsmessige, og vurdere alternativer til gjeldende rett, samt

- skrive selvstendige analyser og vurderinger i form av betenkninger og korte essays, på en måte som oppfyller akademiske krav til kildebruk og referanser.

Generell kompetanse

Etter endt emne skal studenten kunne arbeide med forvaltningsrettslige spørsmål i forvaltningsorganer og andre institusjoner, domstoler og advokatvirksomhet.

Forslag reviderte læringsmål på emnenivå

Kunnskaper

Kandidaten skal ha:

- God kunnskap om de grunnleggende sidene ved alminnelig forvaltningsrett, EØS-rett, velferdsrett og miljørett og av sammenhengen mellom disse.
- God forståelse av sammenhengene innenfor norsk offentlig rett og betydningen av internasjonal påvirkning

For alminnelig forvaltningsrett

Kandidaten skal ha god forståelse av:

- Forholdet mellom alminnelig og spesiell forvaltningsrett
- Sentrale hensyn ved vurdering av forvaltningens oppbygning og virksomhet (særlig rettsikkerhet, styring og effektivitet)
- Reglene om delegasjon og intern styring i forvaltningen
- Reglene om offentlighet
- Forvaltningslovens sentrale regler, særlig om anvendelsesområde, utredningsplikt, habilitet, varsling, partsoffentlighet, vedtak, underretning, begrunnelse og klage
- Reglene om omgjøring av forvaltningsvedtak
- Kravet til rettslig grunnlag for avgjørelser (kompetanse) og faktiske handlinger (tillatelse), herunder legalitetsprinsippet
- Reglene om vilkår for begunstigende forvaltningsavgjørelser
- Hjemmelstolkning og grensene for forvaltningens materielle kompetanse, herunder skillet mellom kompetanse og frihet til (ikke) å bruke den, og kravet til korrekte fakta
- Reglene om ugyldighet
- Domstolens kompetanse til å prøve forvaltningens konkrete lovanvendelse (subsumsjonen) og deres tilbakeholdenhet med å bruke kompetansen

Kandidaten skal ha kjennskap til:

Kommentert [KSS3]: Kommentar fra JCN: Det er stilt spørsmål ved forskjellen mellom "kunnskap" og "forståelse" her.

- Forvaltningens oppbygning og oppgaver
- Tjenestemennenes lojalitetsplikt og yringsfrihet
- Forvaltningens virkemidler (forbud, påbud, tillatelser, vilkår, økonomiske ytelser, tjenester m.v.)
- Reglene om erstatning for ugyldige forvaltningsvedtak
- Systemet for tilsyn og kontroll med forvaltningen, derunder statskontroll med kommunene, Sivilombudsmannens kontroll og hvordan forvaltningsrettslige spørsmål kommer opp for og skal behandles av domstolene
- Etiske spørsmål som ansatte i offentlig forvaltning kan bli stilt overfor

For velferdsrett

Kandidaten skal ha god forståelse av følgende generelle temaer:

- Rettighetsbegrepet i velferdsretten
- Rettsikkerhetsgarantiene i velferdsretten
- Rettskildesituasjonen i velferdsretten
- Forholdet mellom velferdsretten, menneskerettighetene, Grunnloven og EØS-retten

Kandidaten skal ha god forståelse av følgende tjenester, stønadsordninger og tiltak:

- Reglene om rett til helse- og omsorgstjenester fra kommunen
- Reglene om rett til trygdeytelser ved sykdom: Sykepenger og arbeidsavklaringspenger
- Reglene om rett til ytelser ved omsorg for barn: trygdeytelser ved fødsel og adopsjon, samt reglene om kontantstøtte
- Reglene om økonomisk sosialhjelp etter lov om sosiale tjenester i NAV
- Reglene om barnevernets adgang til tvangstiltak overfor barn og foreldre
- Reglene om tvungent psykisk helsevern

Kandidaten skal ha kjennskap til:

- Velferdspolitiske hensyn og debatter, inkludert arbeidslinja og kjønnsperspektiv

For miljørett

Kandidaten skal ha god forståelse av:

- De særlige rettsspørsmål som knytter seg til forvaltningen av naturmiljøet og til varetakelsen av allmenne miljøhensyn og -interesser, herunder også etiske spørsmål

- Miljøets grunnlovsværn og innholdet i prinsippet bærekraftig utvikling og føre-var-prinsippet og deres plass i norsk rett
- Prinsippene for og de viktigste reglene om saksbehandlingen i miljøsaker med hovedvekt på reglene om konsekvensutredning og retten til miljøinformasjon
- Rettslige virkemidler og rammer for styring av arealbruk gjennom plan- og bygningsloven (arealplanlegging) og forvaltning av naturmangfold gjennom områdevern etter naturmangfoldloven
- Rettslige virkemidler og rammer for kontroll med utslipp av forurensning, herunder klimagasser
- Betydningen av internasjonal miljørett og EØS-miljørett på de nevnte områdene

Kandidaten skal ha kjennskap til:

- Hovedtrekkene i reglene om byggesaksbehandling

For EØS-rett

Kandidaten skal ha god forståelse av:

- Kravene til gjennomføring av EØS-regler i norsk rett.
- EØS-reglens betydning i norsk rett.
- Reglene i EØS-avtalens hoveddel om fritt varebytte, med unntak av reglene om statlige handelsmonopoler.
- Reglene om fri bevegelse for arbeidskraft.
- Reglene om etableringsrett.

Kandidaten skal ha kjennskap til:

- Reglene om fri bevegelse av tjenester
- Hovedtrekkene ved EU-retten og EØS-retten.
- Institusjoner og beslutningsprosess i EØS.
- Generelle hovedtrekk ved forbudene mot hindringer for bevegelse av varer, personer, tjenester og kapital over landegrensene, og modifikasjonene i disse forbudene.

Ferdigheter

Kandidaten skal kunne anvende juridisk metode til å analysere, drøfte og ta standpunkt til rettslige problemstillinger. Dette innebærer å kunne:

- Kunne skrive selvstendige analyser og vurderinger i form av betenkninger og korte essays, på en måte som oppfyller akademiske krav til kildebruk og referanser.
- Kunne identifisere EØS-rettslige problemstillinger knyttet til nytt og eksisterende internrettslig regelverk

Kommentert [KSS4]: Kommentar fra Sigrid Stokstad: I dette punktet savner jeg å drøfte praktiske rettslige problemstillinger i samsvar med fagtradisjonen, som inngår i Ferdigheter i dagens læringsutbyttebeskrivelse. Det er mulig at det er dekket i det første punktet under Generell kompetanse, men det framstår som litt rart at noe slikt ikke inngår under Ferdigheter.

Kommentert [KSS5R4]: Kommentar fra JCN: Jeg tror tanken er at dette er et læringsmål som står sentralt på første studieår og at tanken er at læringsmålene i større grad skal være progressive slik at oppmerksomheten konsentreres om det som er nytt.

Kommentert [KSS6R4]: Kommentar fra Ingunn Ik Dahl: Det å drøfte praktiske rettslige problemstillinger i samsvar med fagtradisjonen er sentralt i undervisning og evaluering, og i tillegg er det jo også nytt for studentene at de skal gå fra privatrettslig til offentlig rettslig metode. Jeg mener det fortsatt bør inngå i læringsmålene, presisert til "fagtradisjonen innen offentlig rett" (e.l.)

- Kunne vurdere om rettsreglene er hensiktsmessige, og vurdere alternativer til gjeldende rett
- Kunne drøfte praktiske rettslige problemstillinger i samsvar med fagtradisjonen innen offentligrettslige fag

Generell kompetanse

Kandidaten skal kunne bruke de juridiske kunnskapene og ferdighetene på selvstendig vis til å:

- Kunne føre muntlige og skriftlige juridiske resonnerer om offentligrettslige spørsmål basert på anerkjent juridisk metode.
- Formidle og forklare metodiske utfordringer knyttet til forholdet mellom intern og internasjonal rett, særlig EØS-retten
- Løse nye problemstillinger og bidra til nytenking innenfor de fagene som inngår i emnet

Tredje studieår

JUS3112 – Formuerett I (22 sp)

Forslag til reviderte læringsmål på emnenivå

Kunnskap

Avtalerett

Kandidaten skal ha:

- God kunnskap om reglene om inngåelse av avtale ved fullmektig
- God kunnskap om av hva det innebærer at en avtale er ugyldig, og virkningene av at gyldig avtale ikke er kommet i stand
- God forståelse av avtaleloven §§ 36 og 37, også i lys av direktiv 93/13 om urimelige vilkår i forbrukeravtaler
- Kjennskap til øvrige grunnlag som kan gjøre en avtale ugyldig
- Kjennskap til hvordan avtaler blir til og grunnleggende forhandlingsteknikk

Obligasjonsrett

Kandidaten skal ha:

- God kunnskap om prinsipper for fastleggelse av yteplikter/realforpliktelser og konstatering av mislighold for ulike kontraktsforhold, særlig når det gjelder
  - oppfyllestid og oppfyllelsessted
  - krav til ytelsen
  - risiko for skade og oppfylleleshindringer
  - prinsippene om opplysningsrisiko og misligholdt opplysningsplikt
- God kunnskap om reglene om mislighold og misligholdsbeføyelser, herunder:
  - alminnelige vilkår for å gjøre misligholdsbeføyelser gjeldende (reklamasjon ol.)
  - krav på oppfyllelse og retting
  - gjensidighetsbeføyelsene (tilbakeholdsrett, heving og prisavslag)
  - erstatningsansvar, ansvarsgrunnlag og utmåling
  - brudd på kreditorplikter, kreditorpora og kreditorrisiko
  - Avtaler om misligholdsvirkninger, ansvarsbegrensninger mv

o Krav mot tidligere kontraktsledd (direktekrav)

- God kunnskap om reglene om endring og opphør av kontrakter og kontraktsplikter, herunder gjennom:
  - o oppsigelse og avbestilling
  - o kontraktsrevisjon ved opprinnelig og etterfølgende forutsetningssvikt, herunder avtl. § 36 og forutsetningslæren (må også ses i lys av avtalerettens læringsmål om avtl. § 36)
- Kjennskap til reglene om partsskifte (overdragelse av krav og forpliktelser)
- Kjennskap til andre og beslektede grunnlag for forpliktelser enn avtale, herunder:
  - o ugrunnet berikelse og beslektede grunnlag for krav
  - o forholdet mellom kontraktsansvar og deliktsansvar

Pengekravsrett

Kandidaten skal ha:

- God kunnskap om reglene om frigjørende betaling; (tid og sted for betaling, motregning etc.)
- God kunnskap om reglene om samskyld og regress
- God kunnskap om hovedreglene om foreldelse
- God kunnskap om rettslige konsekvenser av feilbetalinger, herunder læren om *condictio indebiti* og andre grunnlag for tilbakesøkning
- God kunnskap om rettslige konsekvenser av uautoriserte betalingstransaksjoner, herunder reglene i finansavtaleloven og det reviderte betalingstjenestedirektivet om dette
- Kjennskap til reglene om avsavnsrente ved utilsiktet kreditt
- Kjennskap til reglene om overdragelse av enkle fordringer og forpliktelser
- Kjennskap til økonomiske rettsvirkninger av betalingsmislighold; forsinkelsesrente og erstatning

-
- ~~• God kunnskap om utvalgte avtale- og obligasjonsrettslige temaer slik det nærmere fremgår av læringskravene for de enkelte fag~~
  - ~~• Kjennskap til andre avtale- og obligasjonsrettslige temaer slik det nærmere fremgår av læringskravene for de enkelte fag~~
  - ~~• God kunnskap om fagenes særlige metode- og rettskildespørsmål~~
  - ~~• Kjennskap til hvordan avtaler blir til og grunnleggende forhandlingsteknikk~~

Ferdigheter

Kandidaten skal kunne anvende juridisk metode til å analysere, drøfte og ta standpunkt til rettslige problemstillinger på en kritisk, selvstendig og etisk måte. Dette innebærer å kunne:

- ~~Kunne i~~identifisere, tolke og anvende avtale- og obligasjonsrettslige regler etter anerkjent juridisk metode og i lys av EØS-rettslige regler, herunder
  - utlede *ulovfestede* regler fra rettspraksis, lovgivning på sammenlignbare rettsområder, reelle hensyn og andre rettskilder
  - benytte domsanalyse til å argumentere om innholdet i gjeldende rett
- ~~Kunne a~~Analysere en kontrakts ulike bestemmelser i lys av bakgrunnsretten for å forstå kontraktens konsekvenser for partene («kontraktsanalyse»)
- ~~Kunne f~~remforhandle og utforme kontraktsvilkår
- ~~Kunne f~~oreta kritiske vurderinger av rettsstoffet og faglige standpunkter

Generell kompetanse

Kandidaten skal kunne bruke de juridiske kunnskapene og ferdighetene på selvstendig vis til å:

- Kunne reflektere over forholdet mellom forhandlingsprosess, avtaleinnhold og balansen mellom partene
- Kunne reflektere over hvordan rettsreglene skaper forutsetninger for et fungerende næringsliv og forbrukervelferd
- Samarbeide med andre om utforming og tolkning av avtaler
- Kunne formidle og forklare grunnleggende avtale- og obligasjonsrettslige regler og prinsipper til ulike kategorier næringsdrivende og forbrukere

JUS3220 – Rettshistorie (8 sp)

Forslag til reviderte læringsmål

Kunnskap

- God kunnskap om andre rettstradisjonar enn dei vestlege, og då særleg kinesisk og islamsk rettsrettshistorie.
- Kunnskap om framveksten av føydalrett, territorialrett og styringssystem i Europa 500-1100
- God kunnskap om studiet av romersk rett og kanonisk rett, om norsk og europeisk lovgjeving 1100-1400
- God kunnskap om utviklinga av ein merkantil rett og kontraktsrett 1000-1600
- Særleg god kunnskap om ulike rettsordenar sin internasjonale og transnasjonale karakter 500-1600
- God kunnskap om naturrett og samfunnskontraktstenking, menneskerettar og den fyrste konstitusjonelle perioden 1600-1800
- God kunnskap om forfatningsstaten, velferdsstaten og totalitære statar sine konstitusjonelle strukturar 1800 til i dag
- God kunnskap om kontraktsrettsutviklinga og marknadsregulering 1700 til i dag.

- God kunnskap om arbeids- og selskapsrettsutviklinga 1800 til i dag.
- Særleg god kunnskap om internasjonalisering og transnasjonalisering av retten 1600 til i dag, og postkolonialisme 1945 til i dag.
- Særleg god kunnskap om rettsstaten sine grunnstrukturar

Dugleikar

- Kunne arbeida seg kronologisk bakover for å finna det historiske opphavet til dagens rett
- Kunne arbeida seg kronologisk framover for å konkludera om konsekvensane av historiske hendingar
- Kunne finna og drøfta likskapar og ulikskapar i historiske fenomen
- Kunne identifisera, halda opp mot kvarandre og analysera kunnskapskjelder
- Kunne dekonstruera og kritisk drøfta legitimiteten til og verdien av kunnskapskjelder
- Kunne samanfatta og framstilla kunnskap på ein klar måte

Generell kompetanse

Kandidaten skal kunne nytta kunnskapane og dugleikane til på sjølvstendig vis å

- identifisera og ordna kronologisk årsak-verknadsrelasjonar
- syntetisera hendingar til større samanhengar og utviklingslinjer
- kritisk drøfta og problematisera samanhenger over tid (årsak-verknadsrelasjonar) og i tema (syntetiserte hendingar)
- finna relevante, tolka og harmonisera historiske kjelder
- kunne arbeida i grupper for å løysa felle oppgåver
- kunne skriva ein større tekst etter akademisk standar for kjeldebruk og -tilvisingar
- kunne formidla i klart språk

Kunnskap

- ~~God kunnskap om andre rettstradisjonar enn dei vestlege, og då særleg kinesisk og islamsk rettsrettshistorie.~~
- ~~Kunnskap om framveksten av føydalrett, territorialrett og styringssystem i Europa 500-1100.~~
- ~~God kunnskap om studiet av romersk rett og kanonisk rett, om norsk og europeisk lovgjeving 1100-1400.~~
- ~~God kunnskap om utviklinga av ein merkantil rett og kontraktsrett 1000-1600.~~
- ~~Særleg god kunnskap om ulike rettsordenar sin internasjonale og transnasjonale karakter 500-1600.~~
- ~~God kunnskap om naturrett og samfunnskontraktstenking, menneskerettar og den fyrste konstitusjonelle perioden 1600-1800.~~
- ~~God kunnskap om forfatningsstaten, velferdsstaten og totalitære statar sine konstitusjonelle strukturar 1800 til i dag.~~
- ~~God kunnskap om kontraktsrettsutviklinga og marknadsregulering 1700 til i dag.~~
- ~~God kunnskap om arbeids- og selskapsrettsutviklinga 1800 til i dag.~~

- Særleg god kunnskap om internasjonalisering og transnasjonalisering av retten 1600 til i dag, og postkolonialisme 1945 til i dag.

Dugleikar

- God evne til å arbeida seg kronologisk bakover for å finna det historiske opphavet til dagens rett
- God evna til å arbeida seg kronologisk framover for å konkludera om konsekvensane av historiske hendingar
- God evne til å finna og drøfta likskapar i historiske fenomen
- God evne til å finna og drøfta ulikskapar i historiske fenomen
- Særleg god evne til å identifisera, halda opp mot kvarandre og analysera kunnskapskjelder
- Særleg god evne til å dekonstruera og kritisk drøfta legitimiteten til og verdien av kunnskapskjelder
- Særleg god innsikt i rettsstaten sine grunnstrukturar
- Særleg god evne til å samanfatta og framstilla kunnskap på ein klar måte

Generell kompetanse

- Innsikt i å identifisera og ordna kronologisk årsak-verknadsrelasjonar
- Innsikt i å syntetisera hendingar til større samanhengar og utviklingslinjer
- Kompetanse til å kritisk drøfta og problematisera samanhenger over tid (årsak-verknadsrelasjonar) og i tema (syntetiserte hendingar)
- Særleg kompetanse til å finna relevante, tolka og harmonisera kjelder
- Særleg god erfaring med å arbeida i grupper for å løysa felle oppgåver
- Særleg kompetanse til å skriva ein større tekst etter akademisk standar for kjeldebruk og tilvisingar
- Særleg kompetanse til å formidla i klart språk

JUS3213 – Formuerett II (20 sp)

Forslag til reviderte læringsmål på emnenivå

Kunnskap

Selskapsrett

Kandidaten skal ha:

- God kunnskap om selskapsrettslige rettskilder, herunder lover, høyesterettspraksis og grunnleggende selskapsrettslige prinsipper.

- God kunnskap om karakteristiske trekk ved ansvarlig selskap, aksjeselskap, allmennaksjeselskap, samvirkeforetak, stiftelser og foreninger.
- God kunnskap om ansvarlige selskapers, aksjeselskapers og allmennaksjeselskapers rettsforhold, herunder:
  - stiftelse og registrering av selskapet
  - selskapsdeltakerne og deres rettsstilling
  - avtaler i selskapsforhold, herunder selskapsavtale, vedtekter og aksjeeieravtale
  - selskapsdeltakernes ansvar for selskapets forpliktelser;
  - finansiering av selskapet
  - deltakernes rett til selskapsformuen (utdelinger);
  - selskapets organisasjon, herunder reglene om rett og legitimasjon til å inngå avtaler på vegne av selskapet
  - eierskifte av selskapsandeler
  - mislighold av deltakernes og ledelsens forpliktelser, herunder sanksjoner som erstatning og ugyldighet
  - innløsning og utløsning av selskapsdeltaker samt oppløsning av selskapet
- Kjennskap til spredte bestemmelser i annen lovgivning som setter rammer for selskapsretten (foretaksregisterloven, regnskapsloven, foretaksnavneloven)

Dynamisk formuerett (dynamisk tingsrett, panterett og konkursrett)

Kandidaten skal ha:

- God kunnskap om begrepene rettsvern, prioritet og ekstinksjon og betydningen av begrepene i rettsreglene
- God kunnskap om ulike konflikter ved flere rettigheter i samme formuesgode og løsningsmodeller
- God kunnskap om legislative hensyn bak reglene om rettighetskonflikter
- God kunnskap om rettsvernaktene rettighetsregistrering, besittelse og notifikasjon
- God kunnskap om reglene om godtroerverv, herunder
  - Konflikttypene: Hjemmelskonflikter og dobbeltsuksesjonskonflikter
  - Vern mot godtroerverv knyttet til rettighetsregistrering, særlig reglene om fast eiendom og tinglysing
  - Vern mot godtroerverv for løsøre
  - Vern mot godtroerverv for rettigheter til fordringer
- God kunnskap om reglene om kreditorbeslag, herunder
  - Hva det betyr at kreditorene tar utlegg eller det åpnes konkurs hos skyldneren
  - Avgrensning av beslagsretten overfor skyldnerens hjemmelspersoner
  - Avgrensning av beslagsretten overfor personer som utleder rettigheter fra skyldneren.
- God kunnskap om hva en panterett er og de viktigste formene for pantGod kunnskap om panterettens formål og begrunnelse

- God kunnskap om hvilke formuesgoder det kan stiftes pant i: Fast eiendom, løsøre (også salgspant), driftstilbehørspant, fordringer, utleggspant.
- God kunnskap om forholdet mellom panteretten og det underliggende kravet
- God kunnskap om spesialitetsprinsippet i panteretten
- God kunnskap om reglene om rettsvern, prioritet, opptrinnsrett og opplåning
- God kunnskap om hva konkurs er og hva konkurs innebærer
- God kunnskap om hva som skal til for at konkurs åpnes, insolvensbegrepet
- God kunnskap om de sentrale reglene om debitors kontrakter og boets inntreden i kontraktene.
- God kunnskap om de grunnleggende regler om omstøtelse

- ~~God kunnskap om de selskapsrettslige temaene som inngår i emnet~~
- ~~God forståelse av selskapers funksjon, organisering og kapitalforhold, samt forholdet mellom deltakerne~~
- ~~God kunnskap om temaene innen dynamisk formuerett, pant og konkurs som inngår i emnet.~~
- ~~God forståelse av tredjepartskonflikter og motstående interesser~~
- ~~God kunnskap om fagenes særlige metode og rettskildespørsmål~~

Ferdigheter

Kandidaten skal kunne anvende juridisk metode til å analysere, drøfte og ta standpunkt til rettslige problemstillinger på en kritisk, selvstendig og etisk måte. Dette innebærer å kunne:

- ~~Kunne i~~identifisere, tolke og anvende selskapsrettslige regler etter anerkjent juridisk metode, herunder i lys av EØS-rettslige regler
- ~~Kunne v~~urdere selskapers kapitalforhold
- ~~Kunne reflektere over hvordan ulike interesser knyttet til selskapene ivaretas gjennom eksisterende regler og hvordan reglene ivaretar ulike behov i samfunnet~~
- ~~Kunne i~~identifisere rettighetskonflikter i formuesgodene fast eiendom, løsøre og fordringer/verdipapirer og drøfte hvordan konfliktene kan løses etter anerkjent juridisk metode, herunder i lys av internasjonale regler som EMK
- Anvende rettsregler om tredjepersonvern i praktiske situasjoner ved stiftelse av rettigheter slik at senere rettighetskonflikter kan unngås.

Generell kompetanse

Kandidaten skal kunne bruke de juridiske kunnskapene og ferdighetene på selvstendig vis til å:

- Reflektere over hvordan ulike interesser knyttet til selskapene ivaretas gjennom eksisterende regler og hvordan reglene ivaretar ulike behov i samfunnet

- Kunne reflektere over hvordan selskapsrettslige regler og regler om løsning av rettighetskonflikter skaper forutsetninger for et fungerende omsetningsliv
- Kunne reflektere over hvordan motstående interesser ivaretas i tredjepersonkonflikter
- Kunne formidle grunnleggende selskapsrettslige regler og regler om løsning av rettighetskonflikter, pant og konkurs til ulike aktører f.eks. styremedlemmer og personer i ulike kreditorposisjoner

Fjerde studieår

JUS4111 – Metode og etikk (10 sp)

Eksisterende LUB

Kort om emnet

Emnet består av følgende fagområder:

Metode (7 stp)

Etikk (3 stp)

Metode og etikk omhandler de rettslige og etiske normer som styrer juridisk argumentasjon og juristers yrkesatferd.

Etikklæren omhandler de utfordringer som for jurister generelt er knyttet til anvendelsen av rettskildeprinsippene, argumentasjon og opptreden, samt sentrale yrkesetiske krav i de vanligste juristprofesjoner. Forelesningene tar opp teoretiske sider av faget, og følges av et obligatorisk kurs der den anvendte etikken er tema.

Metodelæren (rettskildelæren) redegjør for hvordan man går frem for å ta standpunkt til juridiske spørsmål. Den er nøkkelen for å forstå juridisk tenkemåte. Metodelæren gir grunnlag for å arbeide med både kjente og fremmede rettsområder. Ved siden av at metodelæren er et eget fag, er metodeperspektivet en viktig del av de øvrige fag i rettsstudiet. Kurs i praktisk rettskildebruk supplerer undervisningen i juridisk metode.

Emnet inneholder obligatorisk arbeidskrav i form av deltakelse på obligatorisk kurs.

Hva lærer du?

Læringsmålene for emnet omfatter obligatoriske og anbefalte forkunnskapskrav for det aktuelle emnet.

I emnet lærer du hvilke krav som stilles til opptreden i sentrale juristposisjoner og om hvilke prosesser som kan lede til at jurister fraviker disse krav. I emnet lærer du også de rettslige og etiske prinsippene som styrer rettsanvendelsesprosessen.

Forslag reviderte læringsmål på emnenivå

Kunnskap:

Etter å ha fullført emnet skal studentene ha *god kunnskap* om

Metode:

- Juridiske argumentasjonsmønstre, det vil si fellestrekk i juristers utsagn til støtte for standpunkt til rettsspørsmål, blant annet utsagn om hvilke argumentkilder som anses relevante, hvilke slutninger som trekkes fra argumentkildene, og hvordan relevante argumenter vektas og avstemmes i forhold til hverandre.
- Juridiske argumentasjonsmønstre i Norges Høyesterett.
- Grunnleggende juridiske argumentasjonsmønstre i henholdsvis Den internasjonale domstolen (ICJ), EMD, EU-domstolen og EFTA-domstolen.
- Ulike beskrivelser av juridiske metoder, herunder teorier om juridisk metode og:
  - rettskildeprinsipper
  - kjønnsperspektiver, likestilling og likebehandling
  - fakta og etikk
- Rettskildeprinsipper som ramme for etiske forventninger til ulike juristsroller.

Etikk:

- sentrale teorier og begreper i juristetikken, herunder
  - Hva profesjonsetikk er
  - Forholdet mellom profesjonsetikk og allmenyetikk
  - Roller og rollemoral
  - Kjønnsperspektiver på juristetikken
- praktiske anvendelser av etikk i juridisk relevant virksomhet, herunder
  - Forskjellen på etiske og rettslige krav til juristers yrkesutøvelse og forholdet mellom disse
  - Etiske forventninger til begrunnelser av juridiske standpunkter
  - Ulike typer verdivalg og andre etisk relevante hensyn i retten
  - Forholdet mellom etikk og retorikk i fremstillingen av sakens rettslig relevante faktum
- juristroller som dommer, advokat, forsvarer, i påtalemyndigheten og forvaltningen, normer og regler som gjelder for disse, og deres særskilte etiske utfordringer og krav, herunder:
  - Interessekonflikter
  - Taushetsplikt og fortrolighetsplikt
  - Uavhengighet
  - Hederlighet og integritet
  - Lojalitetsplikt og ytringsfrihet
  - Tilsyns- og disiplinærsystemet for advokater

Studentene skal ha kjennskap til:

Metode:

- Hvordan juridisk metode og juridiske argumentasjonsmønstre påvirkes av ulike roller jurister opptrer i, som blant annet dommer, advokat, byråkrat, utreder og forsker.

Etikk:

- normative krav til etiske refleksjon og beslutninger, herunder
  - Krav til etiske beslutninger
  - Ulike typer beslutningshensyn og forholdet mellom dem
  - Forholdet mellom grunner og rasjonaliseringer
  - Begrepet etiske dilemmaer
- hvordan vi faktisk resonnerer når vi tar moralske valg, herunder
  - Skillet mellom automatiske og kontrollerte mentale prosesser
  - Begrepet begrenset moralsk evne
  - Begrepet etisk svikt
  - Sentrale feilkilder ved profesjonsetiske beslutninger og handlinger

Ferdigheter:

Metode

Etter å ha fullført emnet skal studentene kunne:

- Anvende juridiske metoder, blant annet ved å begrunne standpunkter til rettsspørsmål og evne å skille mellom svake og sterke begrunnelser for rettslige standpunkt.

Etikk

Etter å ha fullført emnet skal studentene kunne:

- identifisere og analysere etiske spørsmål, dilemmaer og aspekter i beslutningssituasjoner
- behandle etiske spørsmål i refleksjons- og beslutningsprosesser

- begrunne etiske valg muntlig i diskusjon med andre
- identifisere og skille mellom verdivalg i rettssystemet og egne verdivalg

Generell kompetanse:

Metode:

- Kunnskap og ferdigheter i metode er en forutsetning for å arbeide som jurist. Metodelæren er grunnleggende for hele masterstudiet i rettsvitenskap, og faget på fjerde studieår skal gi mulighet for å se de ulike fagene på masterstudiet i sammenheng. For øvrig vises til omtalen av generell kompetanse i den alminnelige beskrivelsen av læringsutbytte for masterstudiet i rettsvitenskap.

Etikk:

- Etikkfaget oppøver evnen til refleksjon rundt rollen som jurist og de etiske utfordringer og krav som stilles i de ulike juristroller. Emnet gir bevissthet om hvordan vi faktisk resonnerer i etiske spørsmål og om vanlige feilkilder ved våre yrkesetiske vurderinger.
- Etikkfaget oppøver også evnen til refleksjon om ulike typer beslutningshensyn, derunder at det kan ligge etiske forventninger ut over de klart definerte regler, samt en bevisst holdning til hvordan slike dilemmaer kan løses i praksis.

JUS4212 – Sivilprosess (10 sp)

Vedtatte læringsmål i PMR 31.10.23

Kunnskap

Kandidaten skal ha:

~~Etter å ha fullført faget har studentene~~ god kunnskap om

- sivilprosessens funksjoner, målsetninger og prinsipper
- særtrekk ved sivilprosessens rettskildebilde og metodebruk
- sivilprosessens grunnbegreper
- domstolenes organisering og sammensetning
- prosessforutsetningene
- rettens forhold til partenes prosesshandlinger
- reglene om forberedelse og gjennomføring av allmennprosessen og småkravprosessen, herunder reglene om bevis
- reglene om rettsmidler
- reglene om rettskraft og litispens

- reglene om komplekse saker

Kandidaten Etter å ha fullført faget kan studentene kan redegjøre for hovedlinjene i:

- reglene om fri rettshjelp
- reglene om sakskostnader
- alternativ tvisteløsning og gruppesøksmål
- sivilprosessens frister, forkynning og retting av feil
- reglene om midlertidig sikring

Ferdigheter

Kandidaten skal kunne anvende juridisk metode til å analysere, drøfte og ta standpunkt til rettslige problemstillinger på en kritisk, selvstendig og etisk måte. Dette innebærer å kunne:

~~Etter å ha fullført faget kan studentene-~~

- argumentere skriftlig og muntlig for en part i prosessuelle spørsmål, både selvstendig og i samarbeid med andre
- identifisere, drøfte og ta standpunkt til prosessuelle problemstillinger
- bidra til å utforme prosessrelaterte dokumenter
- vurdere om prosessreglene ivaretar målene for prosessordningen og hvordan reglene bør anvendes for å fremme målene.
- identifisere og ta stilling til etiske utfordringer og etiske forventninger til prosessens aktører

Generell kompetanse

Kandidaten skal kunne bruke de juridiske kunnskapene og ferdighetene på selvstendig vis til å:

~~Etter å ha fullført faget kan studentene-~~

- reflektere over domstolens funksjon i samfunnet.
- prosedere, administrere og pådømme vanlige sivile saker for domstolene.

JUS4213 – Strafferett og straffeprosess (20 sp)

Eksisterende læringsmål – vedtatt i PMR 31.10.23

Strafferett

Kunnskap

Etter å ha fullført emnet skal studentene ha *god kunnskap* om

- Den strafferettslige ansvars læren med straffbarhetsvilkårene
- Det strafferettslige legalitetsprinsippet
- Tolkning av straffebud
- Den strafferettslige reaksjons læren
- De viktigste kategoriene av straffbare handlinger i straffeloven og deres særtrekk

Ferdigheter:

Etter å ha fullført emnet skal studentene kunne:

1. Ta standpunkt til hvorvidt en handling er straffbar eller ikke.
2. Ta standpunkt til hvilke konsekvenser de kan få for en gitt person at vedkommende har foretatt en straffbar handling.
3. Reflektere selvstendig over hvilke handlinger som burde være straffbare.

Generell kompetanse:

Etter å ha fullført emnet skal studentene kunne

4. Forstå og redegjøre for
  - a. om en foretatt handling er straffbar, og på hvilken måte den eventuelt kan straffes.
  - b. sammenhenger mellom reglene i strafferetten og straffeprosessen.
5. Innta rollen som aktør i strafferettspleien og behandle krav om straff på etterforskningsstadiet, påtalestadiet og rettergangsstadiet.

Straffeprosess

Kunnskap

Etter å ha fullført emnet skal studentene ha *god kunnskap* om

1. Grunnleggende straffeprosessuelle interesser og overordnede målsetninger.
2. Hvordan straffeprosessuelle regler kan forstås som utslag av særlige straffeprosessuelle prinsipper, herunder
  - Straffeforfølgingsplikten og oppportunitetsprinsippet.
  - Anklageprinsippet.
  - Prinsippet om upartisk anklage og forfølgning.
  - Det frie forsvarervalg.
  - Selvinkrimineringsvernet.
  - Uskyldspresumsjonen.
  - Lekdommerprinsippet.
3. Straffeprosessens aktører: Påtalemyndighetens organisering og arbeidsdeling. Reglene om mistenkte, fornærmede og straffesakens øvrige aktører.

4. Straffeprosessens stadier: Reglene om etterforskning, påtalevedtak, hoved- og ankeforhandling.
5. Reglene om bevis.
6. Bruk av tvangsmidler.
7. Behandlingen av sivile krav i straffeprosessen.

Ferdigheter:

Etter å ha fullført emnet skal studentene kunne:

1. Klargjøre innholdet i gjeldende straffeprosessuelle regler.
2. Løse praktiske straffeprosessuelle problemstillinger ved å anvende reglene på konkrete saksforhold.
3. Vurdere og kritisere straffeprosessuelle regler.

Generell kompetanse:

Etter å ha fullført emnet kan studentene

1. Forstå og redegjøre for
  - a. reglene om behandlingen av krav om straff.
  - b. sammenhenger mellom reglene i strafferetten og straffeprosessen.
  - c. sammenhenger mellom reglene i straffeprosessen og sivilprosessen.
2. Innta rollen som aktør i strafferettspleien og behandle krav om straff på etterforskningsstadiet, påtalestadiet og rettergangsstadiet.

Forslag reviderte læringsmål på emnenivå fra studieårsansvarlig

Kunnskap:

Etter å ha fullført emnet skal studentene ha *god kunnskap* om

Strafferett:

- Den strafferettslige ansvarslæren med straffbarhetsvilkårene
- Det strafferettslige legalitetsprinsippet
- Tolkning av straffebud
- Den strafferettslige reaksjonslæren
- De viktigste kategoriene av straffbare handlinger i straffeloven og deres særtrekk

Straffeprosess:

- Grunnleggende straffeprosessuelle interesser og overordnede målsetninger.

- Hvordan straffeprosessuelle regler kan forstås som utslag av særlige straffeprosessuelle prinsipper, herunder
  - Straffeforfølgningsplikten og opportunitetsprinsippet.
  - Anklageprinsippet.
  - Prinsippet om upartisk anklage og forfølgning.
  - Det frie forsvarervalg.
  - Selvinkrimineringsvernet.
  - Uskyldspresumsjonen.
  - Lekdommerprinsippet.
- Straffeprosessens aktører: Påtalemyndighetens organisering og arbeidsdeling. Reglene om mistenkte, fornærmede og straffesakens øvrige aktører.
- Straffeprosessens stadier: Reglene om etterforskning, påtalevedtak, hoved- og ankeforhandling.
- Reglene om bevis.
- Bruk av tvangsmidler.
- Behandlingen av sivile krav i straffeprosessen.

Ferdigheter:

Etter å ha fullført emnet skal studentene kunne:

- Ta standpunkt til hvorvidt en handling er straffbar eller ikke.
- Ta standpunkt til hvilke konsekvenser det kan få for en gitt person at vedkommende har foretatt en straffbar handling.
- Reflektere selvstendig over hvilke handlinger som burde være straffbare.
- Klargjøre innholdet i gjeldende straffeprosessuelle regler.
- Løse praktiske straffeprosessuelle problemstillinger ved å anvende reglene på konkrete saksforhold.
- Vurdere og kritisere straffeprosessuelle regler.

Generell kompetanse:

Etter å ha fullført emnet skal studentene kunne:

- Forstå og redegjøre for
  - om en foretatt handling er straffbar, og på hvilken måte den eventuelt kan straffes.
  - reglene om behandlingen av krav om straff.
  - sammenhenger mellom reglene i strafferetten og straffeprosessen.

- sammenhenger mellom reglene i straffeprosessen og sivilprosessen.
- Innta rollen som aktør i strafferettspleien og behandle krav om straff på etterforskningsstadiet, påtalestadiet og rettergangsstadiet.

Forslag reviderte læringsmål på emnenivå fra ansvarlig faglærer for straffeprosess

Kunnskap:

Etter å ha fullført emnet skal studentene ha *god kunnskap* om

Strafferett:

- Den strafferettslige ansvarslæren med straffbarhetsvilkårene
- Det strafferettslige legalitetsprinsippet
- Tolkning av straffebud
- Den strafferettslige reaksjonslæren
- De viktigste kategoriene av straffbare handlinger i straffeloven og deres særtrekk

Straffeprosess:

- Grunnleggende straffeprosessuelle interesser og overordnede målsetninger.
- Hvordan straffeprosessuelle regler kan forstås som utslag av særlige straffeprosessuelle prinsipper, herunder
  - Straffeforfølgningssplikten og opportunitetsprinsippet.
  - Anklageprinsippet.
  - Prinsippet om upartisk anklage og forfølgning.
  - Det frie forsvarervalg.
  - Selvinkrimineringsvernet.
  - Uskyldspresumsjonen.
  - Lekdommerprinsippet.
- Straffeprosessens aktører: Påtalemyndighetens organisering og arbeidsdeling. Reglene om mistenkte, fornærmede og straffesakens øvrige aktører.
- Straffeprosessens stadier: Reglene om etterforskning, påtalevedtak, hoved- og ankeforhandling.
- Reglene om bevis.
- Bruk av tvangsmidler.
- Behandlingen av sivile krav i straffeprosessen.

Ferdigheter:

Etter å ha fullført emnet skal studentene kunne:

Strafferett:

- Ta standpunkt til hvorvidt en handling er straffbar eller ikke.
- Ta standpunkt til hvilke konsekvenser det kan få for en gitt person at vedkommende har foretatt en straffbar handling.
- Reflektere selvstendig over hvilke handlinger som burde være straffbare.

Straffeprosess:

- Klargjøre innholdet i gjeldende straffeprosessuelle regler.
- Løse praktiske straffeprosessuelle problemstillinger ved å anvende reglene på konkrete saksforhold.
- Vurdere og kritisere straffeprosessuelle regler.

Generell kompetanse:

Etter å ha fullført emnet skal studentene kunne forstå og redegjøre for:

Strafferett:

- om en foretatt handling er straffbar, og på hvilken måte den eventuelt kan straffes.

Straffeprosess:

- reglene om behandlingen av krav om straff.
- sammenhenger mellom reglene i strafferetten og straffeprosessen.
- sammenhenger mellom reglene i straffeprosessen og sivilprosessen.

Og innta rollen som aktør i strafferettspleien og behandle krav om straff på etterforskningsstadiet, påtalestadiet og rettergangsstadiet.

